

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 29 mars 2017

Mål nr

T 2415-15

KLAGANDE

SH

Ombud och biträde enligt rättshjälpslagen: Advokat MT

MOTPART

AE

Ombud och biträde enligt rättshjälpslagen: Advokat CS

SAKEN

Fordran avseende mahr

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2015-04-10 i mål T 6784-14

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

Högsta domstolen fastställer ersättning enligt rättshjälpslagen åt MT till 15 711 kr. Av beloppet avser 12 569 kr arbete och 3 142 kr mervärdesskatt.

Högsta domstolen fastställer ersättning enligt rättshjälpslagen åt CS till 15 711 kr. Av beloppet avser 12 569 kr arbete och 3 142 kr mervärdesskatt.

SH ska ersätta kostnaden för AEs rättshjälp i Högsta domstolen.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

SH har yrkat att Högsta domstolen ändrar hovrättens dom och förpliktar AE att till henne utge 690 guldmynt av slaget Bahar Azadi av första graden ”New Design”, eller värdet av mynten enligt guldkursen på betalningsdagen.

AE har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

Tvisten och frågorna i Högsta domstolen

1. SH och AE gifte sig i Iran år 1996. Båda var då iranska medborgare och SH var också bosatt där. Tvisten mellan dem rör SHs yrkande om utfående av 690 guldmynt Bahar Azadi, eller motsvarande värde i svenska kronor (i storleksordningen 1,5 miljoner kr). Yrkandet grundar sig på ett åtagande i ett avtal om s.k. mahr som de träffade i Iran som en del i sitt äktenskapskontrakt. Enligt avtalet skulle AE dels i anslutning till äktenskapets ingående till SH utge bl.a.

ett exemplar av Koranen, en spegel, blommor och ett par ljusstakar, dels efter SHs begäran betala 690 guldmynt. Parterna är numera skilda enligt svensk rätt.

2. Frågorna i Högsta domstolen är om iransk eller svensk rätt ska tillämpas vid prövningen och huruvida avtalet om mahr kan göras gällande.

Rättsinstitutet mahr

3. Mahr är ett rättsinstitut (dvs. en uppsättning av regler rörande rättsliga förhållanden eller företeelser) i islamisk rätt som i den juridiska litteraturen har översatts till islamisk morgongåva, brudgåva eller brudpenning. Det kan översiktligt beskrivas på följande sätt.¹

4. Inom islam betraktas äktenskapet rättsligt sett som ett kontrakt mellan makarna. Avtal om mahr utgör i allmänhet en del av äktenskapskontraktet och innebär att mannen i anledning av äktenskapets ingående överför eller förpliktar sig att överföra egendom till kvinnan. Storleken på mahr omfattas i princip av makarnas avtalsfrihet och kan bestämmas vid en förhandling, bl.a. utifrån kvinnans sociala ställning före äktenskapet och hennes familjs rang. Någon direkt koppling till kvinnans behov av försörjning och förhållandet mellan makarnas förmögenhet finns i regel inte. Utöver förpliktelsen att utge mahr är mannen enligt exempelvis iransk rätt skyldig att ekonomiskt underhålla kvinnan under äktenskapet.

5. Mahr har sitt ursprung i Koranen. De närmare föreskrifterna om mahr har utvecklats av rättslärda inom ramen för olika islamiska rättsskolor. Rätts-

¹ Se t.ex. professor Michael Hellners rättsutlåtande i målet, professor Maarit Jänträ–Jareborgs rättsutlåtande i Umeå tingsrätts mål T 488–09, Michael Bogdan, Något om den kollisionsrättsliga behandlingen av islamisk morgongåva (MAHR), i Festskrift til Helge Johan Thue – Rett og toleranse, 2007, s. 175 ff., Mosa Sayed, The Muslim Dower (Mahr) in Europe – With Special Reference to Sweden, i European Challenges in Contemporary Family Law, 2008, s. 187 ff., Mosa Sayed, Mahr – syfte, funktion och ställning i svensk rätt, i Ungdomsstyrelsens rapport Äkta makar 2012:1, s. 17 ff., och Johanna Schiratzki, Muslimska familjerätt – i svenskt perspektiv, 2 uppl. 2001, s. 52 ff.

skolornas tolkningar är genomförda i lagstiftning i många islamiska rättsordningar. Mahr är då en del av det familjerättsliga systemet. De flesta familjerättsordningar som grundar sin lagstiftning på den islamiska rättstraditionen har således bestämmelser om mahr, men innehållet i dessa kan skilja sig åt.

6. Avtal om mahr kan utformas på olika sätt. Mannen kan i anslutning till äktenskapets ingående vara skyldig att överföra egendom till kvinnan, men avtalet kan också innebära att egendom ska utges vid ett senare tillfälle (uppskjuten mahr), såsom vid äktenskapsskillnad, makens död eller vid kvinnans anfordran.

7. Mahr kan ha enbart religiösa eller kulturella syften och i sådana fall avse egendom av endast symboliskt värde, men kan också ha betydande ekonomiska funktioner. När hustrun har begränsade möjligheter att förvärva egendom genom arbete eller arv, kan mahr bidra till en förmögenhetsutjämning mellan makarna. Mahr kan också fungera som hustruns ekonomiska säkerhet vid äktenskapsskillnad och vid makens död. I den islamiska rätten föreligger inte giftorättsgemenskap mellan makar och underhållsplikten för förutvarande make är ofta begränsad till en kort övergångsperiod. Rätten till mahr kan också utgöra en ekonomisk trygghet för hustrun när det saknas ett socialförsäkringsskydd.

8. Mahr kan kompensera för den skillnad som råder i t.ex. Iran mellan kvinnor och män avseende rätten till äktenskapsskillnad. Mannen har en ensidig och villkorlös rätt till äktenskapsskillnad medan hustruns rätt är mycket begränsad. Hög mahr kan emellertid användas som ett instrument för kvinnan att åstadkomma äktenskapsskillnad; kvinnan kräver att mannen medverkar till äktenskapsskillnad medan hon avstår sin mahr. Om hög mahr ska betalas vid kvinnans anfordran, kan hon vidare, trots mannens ensidiga rätt till äktenskapsskillnad, få äktenskapet att bestå med den ekonomiska och sociala trygghet som det kan föra med sig.

Allmänt om domsrätt och tillämplig lag

9. Svensk domsrätt anses normalt finnas när tvisten eller någon av parterna har viss anknytning till Sverige. Det kan också uttryckas som att det ska finnas ett svenskt rättskipningsintresse för att det ska föreligga svensk domsrätt (se t.ex. NJA 2015 s. 798 och NJA 2016 s. 779). Att en tvist rör ett rättsinstitut som saknar direkt motsvarighet i svensk rätt utgör inte i sig ett hinder för svensk domstol att ta upp tvisten till prövning.

10. Om svensk domstol är behörig att pröva en civilrättslig tvist med internationell anknytning, uppkommer frågan vilket lands lag som ska tillämpas. Den bedömningen sker enligt svenska internationellt privaträttsliga regler och principer. Tvistefrågan behöver då rättsligt kvalificeras och hänföras till ett visst rättsområde. Kvalifikationen sker som huvudprincip enligt svensk lag. Bedömningen kan avse rättsliga problem och rättsinstitut som saknar direkt motsvarighet i svensk rätt och som därmed kan sägas vara typfrämmande. Det får då göras en jämförelse med rättsinstitut som finns i svensk rätt. Det blir alltså fråga om att avgöra i vilken del av den svenska rättsordningen som saken närmast hör hemma. (Jfr Michael Bogdan, Svensk internationell privat- och processrätt, 8 uppl. 2014, s. 55 ff. och 88 ff.)

11. En domstol bör i en tvist med internationell anknytning i allmänhet självmant uppmärksamma frågan om vilken lag som är tillämplig. Enligt flera svenska internationellt privaträttsliga regler ska avtalsparters lagval för frågor rörande avtalet respekteras. Därtill kommer möjligheten för parter i ett dispositivt tvistemål att vid tiden för domstolsprövningen av tvisten komma överens om tillämplig lag för denna. En samstämmig förklaring om att svensk rätt ska tillämpas i ett mål rörande ett rättsförhållande där förlikning enligt svensk intern rätt är tillåten bör godtas av domstolen, förutsatt att det finns en anknytning till Sverige. Ett sådant medgivande får inte utan vidare återkallas i högre

rätt. (Se NJA 1977 s. 92, NJA 1978 s. 590, NJA 1987 s. 815 och NJA 1991 s. 43.)

Närmare om kvalifikationen av tvistefrågor som rör mahr

12. Det har ibland anförts att mahr är ett för svensk rätt så typfrämmande rättsinstitut att någon närmare kvalifikation inte kan göras och att lagen i det land där avtalet har ingåtts därför bör bli tillämplig.² Ett sådant synsätt innebär visserligen att det läggs vikt vid den kulturella, religiösa och rättsliga miljö som avtalet har ingåtts i, men det skiljer sig från den internationellt privaträttsliga metod som annars brukar tillämpas. Det är inte heller givet att se mahr som ett enhetligt rättsinstitut. Ett svårbedömt rättsläge skulle därigenom många gånger uppkomma; dessutom skulle ett sådant synsätt på kvalifikationsfrågan också kunna anläggas beträffande flera andra rättsinstitut förekommande i andra länder. Det finns mot denna bakgrund inte skäl att särbehandla avtal om mahr utan de bör kvalificeras på sedvanligt sätt.

13. Vad nu sagts leder till att frågorna om svensk domsrätt föreligger och om svensk eller iransk lag ska tillämpas i målet (om inte parterna avtalat om detta) blir beroende av i vilken del av den svenska rättsordningen som tvistefrågor om mahr närmast hör hemma.

14. Eftersom avtal om mahr har olika utformning och ändamål, bör kvalifikationen av tvistefrågan ske med utgångspunkt i avtalets ordalydelse och dess ändamål när det ingicks. Avtalet bör också ses i ett helhetsperspektiv och sättas i sitt sammanhang.

15. Enligt svensk rätt kan makar träffa avtal med varandra på den allmänna förmögenhetsrättens område utan koppling till de familjerättsliga reglerna. Ett

² Se t.ex. Mosa Sayed, *The Muslim Dower (Mahr) in Europe – With Special Reference to Sweden*, in *European Challenges in Contemporary Family Law*, 2008, s. 207, jfr Maarit Jänäterä-Jareborg, *Transnationella familjer ur ett internationellt privaträttsligt perspektiv – särskilt avseende äktenskap*, i *Familj – religion – rätt*, 2010, s. 231.

avtal om mahr utgör emellertid en nödvändig del av ett islamiskt äktenskapskontrakt och får sin fulla effekt först när äktenskapet fullbordas. Det har således ett direkt samband med äktenskapet och skulle inte ha träffats äktenskapet förutan. En tvist om en betalningsförpliktelse som grundas på ett avtal om mahr kan därmed, oavsett avtalets närmare formulering, sällan kvalificeras som en fråga på det rent förmögenhetsrättsliga området.

16. När det gäller makars inbördes relation finns i svensk internationell privaträtt en skiljelinje mellan äktenskapets rättsverkningar i fråga om makarnas förmögenhetsförhållanden och äktenskapets rättsverkningar i personligt hänseende (i huvudsak frågor om underhåll under och efter äktenskapet). När det gäller frågorna om domsrätt och om tillämplig lag på makars förmögenhetsförhållanden gäller de regler som framgår av lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden (LIMF). Om en tvist rörande mahr i stället kvalificeras som en fråga om underhåll tillämpas EU:s underhållsförordning och 2007 års Haagprotokoll.³

17. Till makars förmögenhetsförhållanden hör enligt svensk rätt typiskt sett indelningen av makars egendom i olika kategorier för vilka det under äktenskapet gäller särskilda bestämmelser om rådighet, förvaltning och skuldansvar samt regler som är bestämmande för det materiella utfallet vid en bodelning eller en motsvarande uppgörelse enligt utländsk lag (se prop. 1989/90:87 s. 34).

18. EU-domstolen har när det gäller tillämpningen av underhållsförordningen slagit fast att begreppet makars förmögenhetsförhållanden omfattar alla egendomsförhållanden som är en direkt följd av äktenskapet eller av dess upplösning (se t.ex. De Cavel, p. 7, C-143/78, EU:C:1979:83). Enligt domstolen ska vid gränsdragningen mellan makars förmögenhetsförhållanden och

³ Rådets förordning (EG) nr 4/2009 av den 18 december 2008 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet resp. protokollet av den 23 november 2007 om tillämplig lag avseende underhållsskyldighet.

underhåll beaktas det särskilda ändamålet med betalningsförpliktelsen. Om den är avsedd att möjliggöra för en make att klara sig själv eller om makarnas behov och medel har beaktats vid beräkningen, avser förpliktelsen underhållsskyldighet. Då den endast är avsedd att fördela tillgångarna mellan makarna rör den däremot makarnas förmögenhetsförhållanden. (Se Van den Boogaard mot Laumen, p. 22, C-220/95, EU:C:1997:91.)

19. Vid prövningen av om ett visst åtagande att i framtiden utge mahr ska kvalificeras som ett engångsunderhåll eller en fördelning av makarnas förmögenhet, kan sättet för hur det omtvistade beloppet bestämdes alltså få betydelse. Om hänsyn då togs till kvinnans förväntade behov och mannens förväntade förmåga, så utgör det omständigheter som tyder på att syftet var att mahr skulle utgöra ett engångsunderhåll. När det gäller avtalets föreskrift om vad som utlöser betalningsskyldigheten har det i rättslitteraturen anförts att ett åtagande om att betala ut ett belopp endast i händelse av äktenskapsskillnad bör kunna ses som ett engångsunderhåll, om det kan antas att avsikten var att beloppet skulle fungera som ett bidrag till kvinnans försörjning.⁴

20. Vid bedömningen av avtalsföremålet i en tvist om mahr bör emellertid även den kulturella, sociala och rättsliga miljö i vilken avtalet har ingåtts beaktas (se p. 7 och 8). En sammantagen bedömning leder då till att ett avtal om mahr av det slag som är aktuellt i detta mål i allmänhet får anses vara avsett att ge en möjlighet att balansera makarnas rättigheter och skyldigheter genom ekonomiska medel och att avtalet därför närmast bör ses som en reglering av vissa förmögenhetsrättsliga rättsverkningar av äktenskapet. Frågorna om domsrätt och tillämplig lag vid prövningen av tvisten ska då bestämmas med ledning av reglerna i LIMF (2–5 §§).

⁴ Jfr Mikael Bogdan, Något om den kollisionsrättsliga behandlingen av islamisk morgongåva (MAHR), i Festskrift til Helge Johan Thue – Rett og toleranse, 2007, s. 184 f.

Tillämplig lag enligt LIMF

21. Om makar eller blivande makar skriftligen har avtalat att en viss stats lag ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden blir avtalet som huvudregel gällande enligt 3 § första stycket LIMF om det avser lagen i en stat där någon av dem då hade hemvist eller var medborgare.

22. Huruvida en handling ska anses innefatta ett avtal om tillämplig lag på makarnas förmögenhetsförhållanden får avgöras efter en tolkning av ordalydelsen. Denna kan direkt uttrycka att ett visst lands lag ska tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden. I förarbetena anges emellertid att det även mer indirekt kan framgå att makarna har varit överens om ett visst lagval och att den enda rimliga tolkningen då kan vara att makarna har avtalat att ett visst lands lag ska tillämpas (se a. prop. s. 41). Kravet på skriftlighet sätter dock en gräns för en tolkning som inte har stöd i ordalydelsen. Skriftlighetskravet speglar att lagvalet är att anse som en betydelsefull fråga, något som särskilt gäller om makar eller blivande makar avsåg att ta hemvist i annat land än det där avtalet ingicks. Vid tolkningen av den skriftliga handlingen måste det vidare beaktas att det avtalade lagvalet ska avse makarnas egendom i dess helhet, inte bara vad som omfattas av den aktuella rättshandlingen.

23. Har tillämplig lag på makarnas förmögenhetsförhållanden inte bestämts genom avtal, gäller enligt 4 § första stycket lagen i den stat där makarna tog hemvist när de gifte sig. Har båda makarna senare tagit hemvist i en annan stat och varit bosatta där i minst två år tillämpas enligt andra stycket i stället den statens lag.

24. Enligt 19 § ska den som är bosatt i en viss stat anses ha hemvist där, om bosättningen med hänsyn till vistelsens varaktighet och omständigheterna i övrigt får anses stadigvarande. En person som flyttar från ett land till ett annat förvärvar således nytt hemvist om personen bosätter sig i det nya landet och

har en avsikt att stanna kvar i detta land, om inte för alltid så i varje fall för en längre, obestämd tid framöver (se a. prop. s. 17 och 59).

25. För nyblivna makar bosatta i olika stater är det på grund av regler om uppehållstillstånd många gånger praktiskt omöjligt att i omedelbart samband med äktenskapets ingående bosätta sig i samma stat. I förarbetena till 4 § första stycket uttalas också att man vid bedömningen av hemvistet inte kan begränsa sig till att beakta förhållandena vid dagen för vigseln. Makarnas avsikt att etablera sig i ett visst land kanske inte realiserar förrän någon tid därefter och det blir då lagen i det landet som ska tillämpas. (Se a. prop. s. 44.)

26. LIMF bygger alltså på tanken att hemvistprincipen bör gälla samt att endast en stats lag bör vara tillämplig på makars förmögenhetsförhållanden. Hemvistprincipen anses möjliggöra en tillämpning av familjerättsliga regler som står i samklang med sociala värderingar och annan lagstiftning i den miljö där personen lever. I förarbetena anförs bl.a. följande. En människas personliga förhållanden har ofta en starkare anknytning till det land i vilket han eller hon lever än till medborgarskapslandet. Familjelagstiftningen i ett visst land är en spegling av de sociala mönster och värderingar som råder i landet. Den anknyter på skilda punkter till den i landet gällande sociala lagstiftningen och till annan näraliggande lagstiftning. (Se a. prop. s. 16 f.)

Betydelsen av de nyblivna makarnas hemvist

27. Ett avtal om mahr av det slag som är aktuellt i detta mål är alltså en rättshandling avseende makarnas förmögenhetsförhållanden. Av 5 § första stycket LIMF följer att avtalet ska betraktas som giltigt om det stämmer överens med den lag som blev tillämplig när äktenskapet ingicks. Det innebär att om en av makarna hade hemvist i Sverige och avsikten var att de efter äktenskapets ingående skulle ta hemvist här och också gör det, ska frågan om avtalets giltighet prövas med tillämpning av svensk materiell rätt. Om däremot

båda makarna hade hemvist i t.ex. Iran när avtalet ingicks, så är det iransk rätt som ska tillämpas på frågan om avtalets giltighet även om makarna senare tog hemvist i Sverige. Det gäller fastän – om de har varit bosatta här i minst två år – svensk lag blir tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden i övrigt, såsom t.ex. vid en bodelning (4 § andra stycket).

Giltigheten av avtal om mahr enligt svenska familjerättsliga regler

28. I de fall LIMF pekar ut svensk lag som tillämplig både på makarnas förmögenhetsförhållanden och på frågan om ett mahravtal är giltigt ska frågan bedömas enligt äktenskapsbalken. Där anges under vilka förutsättningar avtal som avser förmögenhetsförhållanden mellan makar eller blivande makar kan träffas med bindande verkan.

29. Ett avtal om mahr av det slag som nu är föremål för prövning kan inte anses utgöra ett äktenskapsförord eftersom ett sådant avser regleringen av om den egendom som tillhör eller tillfaller någon av makarna ska vara hans eller hennes enskilda egendom eller giftorättsgods. Det kan inte avse en konkret betalningsförpliktelse. Att i äktenskapsförordets form t.ex. träffa avtal om gåva mellan makar är alltså inte möjligt. (Jfr prop. 1986/87:1 s. 67 och 129.)

30. Avtal om att i framtiden utge mahr är att betrakta som en benefik rättshandling och förutsatt att det förelåg en gåvoavsikt vid avtalstillfället kan avtalet vara att likna vid en utfästelse om gåva. Enligt 8 kap. 2 § äktenskapsbalken är en utfästelse av den ena maken att under äktenskapet ge den andra maken en gåva utan verkan. Bestämmelsens syfte är dels att skydda en make mot oöverlagda åtaganden, dels att skydda borgenärerna mot illojala dispositioner mellan makar.⁵ Det står klart att åtaganden i ett avtal om mahr är föranlett av äktenskapet. De skäl som bär upp regleringen i 8 kap. 2 § gör sig

⁵ Se prop. 1986/87:1 s. 296 ff. och 387, samt Anders Agell och Margareta Brattström, Äktenskap, Samboende, Partnerskap, 5 uppl. 2011, s. 141 f.

därmed gällande och det även om mahravtalet har träffats inför äktenskapets ingående.

31. Ett avtal om att vid anfordran utge mahr har vissa likheter med ett avtal om en partiell framtida bodelning under eller efter äktenskapet. Enligt 9 kap. 13 § första stycket äktenskapsbalken får makar avtala om kommande bodelning eller om annat som har samband med denna (föravtal). Det kan emellertid göras endast inför en äktenskapsskillnad som är omedelbart förestående. Föravtal som ingås långt i förväg eller utan samband med en äktenskapsskillnad är alltså utan verkan (se a. prop. s. 70 och 154 f.). Enligt 9 kap. 13 § andra stycket är avtal om kommande bodelning som inte utgör ett giltigt föravtal utan verkan, om det inte är ett äktenskapsförord.

32. Ett avtal om mahr av nu aktuellt slag fyller sålunda inte funktionen av ett äktenskapsförord och motsvarar i allmänhet inte heller kraven för att utgöra ett giltigt föravtal om bodelning eller en giltig utfästelse om gåva. Det leder till frågan om det därmed står klart att avtalet, när svensk rätt har tillämpats på frågan om giltigheten, inte kan göras gällande vid en tvist i en svensk domstol.

Bör ett avtal om mahr underkännas om det inte är giltigt enligt svenska familjerättsliga regler?

33. Utgångspunkten enligt LIMF är alltså att om makarna har hållit sig till reglerna i den lag som är tillämplig på deras förmögenhetsförhållanden när rättshandlingen företogs, så är den giltig. LIMF ska emellertid inte läsas motsatsvis på den punkten. Att rättshandlingen inte är giltig enligt svensk materiell rätt innebär sålunda inte utan vidare att den är ogiltig. En sådan konsekvens har ansetts leda alltför långt, och det uttalas i förarbetena att man i vart fall bör vara återhållsam med att underkänna rättshandlingar som makarna med visst fog har utgått från ska gälla (se prop. 1989/90:87 s. 46). Den närmare bedömningen ankommer på rättstillämpningen.

34. I allmänhet måste de blivande makarna antas ha förutsatt att avtalet om mahr skulle bli giltigt. Annat har inte framkommit än att ett sådant avtal som ingås enligt islamisk lag har rättsliga verkningar i exempelvis Iran och sålunda inte enbart utgör en symbolhandling eller en ren formalitet. Typiskt sett måste det antas att makarna är införstådda med detta, när de träffar avtal om mahr och ingår äktenskap där den islamiska rätten tillämpas.

35. Om avtalet underkänns, kan det också få stora och oförutsedda återverkningar för makarna, särskilt när värdet av mahr är högt. Att avtalet har rättsliga verkningar i länder som tillämpar islamisk rätt men inte i Sverige kan också leda till en oklar och praktiskt svårhanterlig situation för makarna i det enskilda fallet.

36. Samtidigt måste det konstateras att en tillämpning av ett avtal om mahr av det nu aktuella slaget skulle föra med sig avsevärda avsteg från den svenska familjerättsliga regleringen och de principer som bär upp den. Svensk rätt präglas av en restriktiv syn på makars eller blivande makars avtal om framtida förmögenhetsöverföringar. Som har anförts i det föregående bygger hemvistprincipen på tanken att personer har sin starkaste anknytning till landet där de lever och att familjelagstiftningen har samband med den sociala lagstiftning som finns (p. 26). Det skydd som kan följa av mahr uppnås enligt svensk rätt inte genom avtal utan i stället genom lagstiftning. Det är därför svensk materiell rätt som avgör avtalets giltighet, om svensk lag utpekats för prövningen.

37. Slutsatsen är att då lagvalet har utpekat svensk materiell rätt som tillämplig ska också avtalets giltighet fullt ut prövas enligt kraven i svensk rätt.

Högsta domstolens bedömning i detta fall

38. Mahr ska enligt parternas avtal utges vid SHs anfordran. AEs betalningsåtagande ska ses som en sådan fråga om makars förmögenhetsförhållanden som omfattas av tillämpningsområdet för LIMF (jfr p. 20).

39. Båda parter har hemvist i Sverige. Det står alltså klart att svensk domsrätt föreligger enligt 2 § LIMF.

40. Enligt AE var parterna i tingsrätten överens om att svensk rätt skulle tillämpas i målet. Med hänsyn till att SH i tingsrätten anförde att svensk rätt i och för sig var tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden, men att iransk rätt var tillämplig i vissa avseenden, har parterna inte lämnat en sådan samstämmig förklaring som innebär att svensk lag ska tillämpas på frågan om avtalet om mahr kan göras gällande (jfr p. 11). Frågan är då var AE och SH ska anses ha tagit hemvist när de gifte sig.

41. När AE och SH ingick äktenskap i Iran i april 1996 hade AE sedan många år hemvist i Sverige, medan SH bodde i Iran. Av utredningen i målet framgår att avsikten vid äktenskapets ingående var att de skulle bosätta sig tillsammans i Sverige. SH flyttade till Sverige år 1997 sedan hon hade beviljats uppehållstillstånd. Makarna får därmed anses ha tagit hemvist i Sverige när de gifte sig (jfr p. 25). Det innebär att svensk lag ska tillämpas i tvisten rörande parternas avtal om mahr (jfr p. 27).

42. Parternas avtal om mahr och det omtvistade betalningsåtagandet är närmast att anse som ett föravtal om en framtida partiell bodelning. Det är därmed inte giltigt (jfr p. 31).

43. Det kan tilläggas att SH har anförde att det skulle stå i strid med Europakonventionen att fränkänna avtalet om mahr rättslig verkan. Europadomstolen har visserligen betonat vikten av att hänsyn tas till de särskilda behov som

minoritetsgrupper har av att deras kultur och sedvänjor får ett rättsligt skydd (se t.ex. Chapman mot Storbritannien, nr 27238/95, dom den 18 januari 2001). I en domstolstvist mellan enskilda där, som i detta fall, det råder olika uppfattning huruvida avtalet över huvud taget var avsett att kunna göras gällande är det emellertid tveksamt om ett sådant behov låter sig förenas med kravet på likabehandling och opartiskhet. Europakonventionen bör inte heller tolkas så att den innebär en skyldighet för konventionsstaterna att, med hänvisning till samhällets mångfald, tillämpa olika normer för olika grupper baserat på exempelvis religionstillhörighet (se Refah Partisi, Välfärdspartiet, m.fl. mot Turkiet, nr 41340/98, 41342/98, 41343/98 och 41344/98, dom den 13 februari 2003). Vidare omfattas SH av det skydd som svenska regler om äktenskapet och dess upplösning innebär och det skydd som det svenska socialförsäkrings-systemet ger. Dessa rättigheter tillgodser samma intressen som avtalet om mahr (jfr Harroudj mot Frankrike, nr 43631/09, dom den 4 oktober 2012). Att avtalet om mahr inte kan göras gällande enligt svensk lag strider därmed inte mot Europakonventionen.

44. Hovrättens domslut bör således fastställas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gudmund Toijer, Ella Nyström, Kerstin Calissendorff (referent), Anders Eka och Stefan Johansson
Föredragande justitiesekreterare: Annika Rygart Kjellander